

Er min globale næste min næste? Eller kun næsten?

Kristeligt Dagblad, 10. november 2006.

KRONIK: Mennesket har en forpligtigelse til både at gøre det gode og til at gøre en forskel. Om det så er i forhold til næsten eller fjernesten gør ikke nogen forskel

Af Peter Haisler. Kronikken er forkortet.

- 5 Hvem er konkret min næste? Har jeg overhovedet et moralsk ansvar over for min næste? Nær som fjern. To spørgsmål, som har været diskuteret med stor passion igennem de sidste to tusind år.
- 10 Diskussionen har som regel taget sit udgangspunkt i en geografisk kontekst: Er min næste min nabo? Er det tiggeren, jeg møder ansigt til ansigt på gaden? Eller kan min næste være en person, jeg aldrig har mødt, men som lider nød et sted på kloden langt fra mit eget hjem?
- 15 Et af de flere end 1.000.000.000 mennesker, som hver eneste ene dødsens-triste dag forsøger at overleve for mindre end seks kroner. Ikke alle er lige succesfulde. I denne globaliserede tidsalder er denne diskussion - uanset hvad nogle måtte mene - mere aktuel end nogensinde før, hvilket jeg vil argumentere for i det følgende.
- Hvorfor er kærlighed og næstekærlighed vigtig? To begreber, som hænger uløseligt sammen.
- 20 Næstekærlighedsbuddet omtales først gang i Det Gamle Testamente. Det bibelske ord "næste" går tilbage til et hebraisk ord, som dækker både ven, fælle og landsmand, men det dækker også broder eller slægtning.
- 25 I Det Nye Testamente accentueres buddet til (i hvert fald i princippet) at omfatte alle ens medmennesker. Over for Det Nye Testaments udlægning er der ideen om de koncentriske cirkler, hvad angår næstekærlighed. De koncentriske cirkler kan spores tilbage til stoikernes begreb "oikeiosis". Det vil sige, at jo længere væk, et menneske er fra mig, desto mindre forpligtigelse har jeg over for vedkommende. Diskussionens centrale omdrejningspunkt drejer sig med andre ord om, hvorvidt geografisk afstand har betydning for, hvem der er min næste. Jeg skal være den første til at indrømme, at jeg ikke kan græde
- 30 over sorgen og lidelsen i u-landene. Men det kan jeg altså heller ikke i forhold til sorgen i Danmark. Imidlertid kan jeg objektivt rationalisere mig frem til, at det er moralsk forkert, at disse mennesker i u-landene skal lide. Især fordi de lider unødigt. I mit globaliserede verdensbillede kommer intet menneske uden om sit individuelle, moralske, medmenneskelige ansvar over for alle sine medmennesker - uanset afstand eller andre mere eller mindre gode undskyldninger.
- 35 Hovedargumentet herfor er, at den viden vi alle - eller "folket", som filosofen Bobbio udtrykker det - besidder, er blevet fulgyldig og global. Økonomien er global, og miljøet er globalt, hvorfor moralen og vores næste også bør være global. Vores ansvar udvides dermed naturligt til at omfatte alle vore medmennesker, uanset hvor på kloden de befinder sig. Og vi har i overflod midlerne og evnerne til at
- 40 hjælpe.
- 45 Den danske forfatter og biskop Niels Henrik Arendt kommer med en relevant og operationel kritik af næstebegrebet: "En kosmopolitisme, der taler om vores globale forpligtelse forud for vores forpligtelse i forhold til den nærmeste virkelighed, tilsidesætter den på forhånd givne sammenhæng og i virkeligheden blot bliver til en individualisme, hvor enhver er sig selv nærmest. ? Grundtvig kalder det: et helvedes dydigt skrål, hvor man taler om menneskekærlighed i sådanne generelle vendinger uden om det konkrete, givne udgangspunkt."

50 (...) Arendt bliver suppleret af Hans Magnus Enzenberger, der er blevet citeret for at skrive: "Det er på tide at sige farvel til moralske almagtsfantasier. I sit stille sind ved enhver, at han allerførst må tage sig af sine børn, sine naboer, sine umiddelbare omgivelser. Selv kristendommen har altid talt om næsten, ikke om fjernesten!"

55 Hvorfor den venstreorienterede og globalt indstillede Enzenberger giver udtryk for et sådant synspunkt, virker umiddelbart underligt. Måske Enzenberger ønsker at fremkalde reaktion via provokation? Måske han mener, hvad han skriver? Måske han har ret?

60 Jeg forstår så ganske vel ovenstående indvendinger angående det abstrakte og dermed diffuse ved et globalt næstekærlighedsbegreb. Men jeg accepterer ikke betragtningerne. Har den næsten komplette viden om alle vor medmenneskers vilkår her på vores lille klode ikke gjort hvert enkelt menneske mere forpligtiget over for sin geografisk fjerne næste? Afstanden er kraftigt formindsket, mentalt som fysisk. Vi har som enkeltindivider i den vestlige verden den økonomiske og politiske magt, og vi har mulighederne for at benytte os af denne magt. Jeg vil sige det sådan: "Hvad man ikke ved, har man ikke ondt af. Men hvad man ved, bør man have ondt af."

65 I denne globaliserede verden ved vi! Hertil skal lægges, at jeg mener, mennesket har en forpligtigelse til både at gøre det gode og til at gøre en forskel. Om det så er i forhold til næsten eller fjernesten, gør ikke nogen forskel. Min næste er den eller de personer, der har det sværest og er i den største nød. Næsten er den, der lider mest. Det er en rationalistisk begrundet næstekærlighed. Der er for megen snak og for lidt handling! Og der er alt for lidt moral! De fattige skal hjælpes, fordi de er fattige, og fordi de lider!

70 Argumentet om, at man har mere tilfælles - og dermed i påkommende tilfælde et større ansvar - med de mennesker, man fysisk eller kulturelt er tæt på, har jeg aldrig kunnet forstå, endsige acceptere. Jeg har ikke mere tilfælles med min nabo, der måske arbejder som håndværker, end jeg har med en akademisk kollega fra Burundi. Og selvom jeg ikke havde noget tilfælles med dem, der geografisk er langt væk, så er de vel stadigvæk mennesker, der lider.

Peter Haisler er ekstern lektor på Københavns Universitet

~ ~ ~ ~ ~

Søren Krarup: Næstekærlighed og kristendom

Uddrag af bogen Den kristne tro. Katekismus for voksne, 1995. Søren Krarup, f. 1937. Cand. Theol., sognepræst i Seem. Forfatter og debattør. (Her gengivet fra Kristendom i nutid, Munksgaard, 1997.)

80 [...] Som bekendt er det Jesu lignelse om den barmhjertige samaritan, der altid trækkes i marken af vor tids eksperter i "næstekærlighed" og "global ansvarlighed". Vi husker den nok. Det er Jesus, der af en lovkyndig bliver stillet over for spørgsmålet: Mester, hvad skal jeg gøre for at arve evigt liv? Jesus svarer ved at spørge, hvad der står i loven. Den lovkyndige siger: Du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte og med hele din sjæl og med hele din styrke og med hele dit sind, og din næste som dig selv. Og 85 Jesus svarer – ikke uden dobbeltbundet ironi: Du har svaret rigtigt; gør dette, så skal du leve – for måske er det ikke så enkelt at gøre dette, måske er denne fordring så krævende og uopfyldelig, at mennesket ikke har andet at håbe på end Guds nåde.

Imidlertid, den lovkyndige er en hårdnakket sjæl, der vil retfærdiggøre sig selv, hører vi, og spørger derfor: Hvem er så min næste? Og som svar fortæller Jesus lignelsen om manden, der gik ned fra 90 Jerusalem til Jeriko og faldt blandt røvere, som slog ham fordærvet, og en præst drog ned ad samme vej og lod ham ligge, og en levit kom forbi, men lod ham ligge, men en samaritan ynkedes inderligt og forbandt hans sår og løftede ham op på sit ridedyr og førte ham til et herberg og sørgede for ham. Hvem

af de tre synes du nu har vist sig at være den mands næste, der faldt iblandt røvere? spørger Jesus den lovkyndige. Den, som øvede barmhjertighed imod ham, lyder svaret. Og Jesus siger: Gå du hen og gør ligeså!

95 Det er beretningen, som citeres af alle, der gør næstekærlighed til deres program og profession, og vi skal først lægge mærke til, at der hele tiden siges *du*. Det er ikke et program. Det er heller ikke en ideologi. Men det er en fordring til *dig*, den enkelte og som enkelt, og det er det naturligvis, fordi det handler om én enkelt, ham eller hende, du møder på din vej ligesom samaritanen stødte på den overfaldne. Næsten er netop aldrig i flertal. Næsten er altid i ental. Og næsten er din næste, ikke en 100 behandlingsgenstand eller et politisk formål, fordi Guds ord gør ham eller hende til det.

Derfor har næstekærlighed ikke at gøre med at drage ud i alverden for at finde næster, men næstekærlighed er den enkeltes handling i øjeblikket mod den, han eller hun falder over. Samaritanen er ikke nødhjælpsarbejder. Han er ikke professionelt næstekærlig. De, der er det, præsten og levitten, går 105 den overfaldne forbi, for der er altid en paragraf i Moseloven eller i programmet, som gør det muligt at smyge sig uden om øjeblikkets besværlige krav. Men samaritanen gør den nærmeste, den enkelte, til sin opgave, og således er samaritanen den mands næste, der faldt blandt røvere. For det er jo dette, lignelsen siger. Den peger på øjeblikkets handling. Den peger på samaritanen. Derimod peger den ikke på den overfaldne, som om der er bestemte typer eller genrer af mennesker, der i særlig grad er næster, de 110 særligt sultne og syge f.eks., for lignelsen handler om næstekærlighed, ikke om nødhjælpsarbejde.

Og perverteringen af den og af næstekærligheden i dag består i, at kærlighed til næsten er blevet til nødhjælpsarbejde, til program og profession.

Og det skyldes, at det andet bud, kærlighed til næsten, er revet løs fra det første bud, troen på Gud. Kristendom uden Kristus er i bogstavelig forstand fandens værk. For det betyder jo, at mennesket sætter 115 sig i Guds sted og vil gøre Guds gerning. Så får vi humane programmer til frelse af verden. Så får vi politiske ideologier, som vil saliggøre menneskeheden. Klasseløse samfund. Racerene samfund. Menneskerettigheder og anden idealisme, som bygger på begrebet om et retfærdigt menneske og som følgelig forhærder sig i selvretfærdighed, hvorfor mennesket gøres til en genstand for de selvretfærdiges frelservirksomhed, hvad der igen er ensbetydende med menneskeforagt og menneskeudryddelse.

120 Det modsatte, det stik modsatte af, hvad kristendommen siger om menneskelivet og om, hvad det er at være menneske.

[...]